

Інна ГОРЯЧОК,

orcid.org/0009-0001-1708-9705

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри слов'янської філології
Хмельницького національного університету
(Хмельницький, Україна) *_goria_@ukr.net*

Марина КОВАЛЬ,

orcid.org/0009-0003-9046-3315

викладач кафедри слов'янської філології
Хмельницького національного університету
(Хмельницький, Україна) *koval_m_@ukr.net*

СУЧАСНА ПОЛЬСЬКА ФЕМІНІСТИЧНА ПРОЗА В СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ВИМІРІ

У статті розглядається активний розвиток жіночої прози та феміністичної тенденції в сучасній польській літературі на початку XXI століття. Автори вказують на унікальність жіночого погляду у літературі, який виражається у стилі письма, мисленні та мовленні, що глибоко індивідуалістичне та відображає тонкості жіночого світобачення. Подано фемінізм як соціокультурну доктрину, спрямовану на гуманізацію та вирішення нагальних проблем.

Особлива увага приділяється феміністичним тенденціям в сучасній польській літературі, які стають ключовим аспектом новітнього літературознавства. Автори останніх десятиліть XX століття та початку XXI вносять «революційні» зміни та творчий хаос, метою яких є переосмислення патріархальної культури. Письменниці визначають свою місію як описання світу «по-жіночому» та ламання стереотипів, що заважають розумінню екзистенційного досвіду жінок. У літературі фемінізм є соціокультурною доктриною, яка спрямована на гуманізацію людства, в основі якої закладені більшою мірою нагальні буденні проблеми, що вимагають термінового вирішення.

Також висвітлено гендерні проблеми в польській прозі, які стають необхідним елементом феміністичного проекту, що має викликати переосмислення традиційних уявлень про жіночу роль у сучасному соціумі. Жіноча література XXI століття визначається новою концепцією жіночої особистості, яка розподіляється між бажанням бути вільною та незалежною та потягом до родинності та материнства, викликаючи життєві кризи та нищучи жіночність.

Усе це вплетено в контекст історії мистецтва, де жіночий образ розглядається як кліше, і висвітлюється феміністична проза як соціокультурний та художньо-естетичний феномен. Сучасні письменниці, зокрема Сильвія Хутник та Юстина Баргельська, представлені як важливі постаті у польській феміністичній літературі, що вирізняються своїми яскравими творами гендерної проблематики. Зазначається, що незважаючи на зростаючий інтерес до феміністичної прози, немає єдиного погляду на її тлумачення, що робить дослідження цього напрямку актуальним.

Ключові слова: фемінізм, польська література, жіноча проза, соціокультурний феномен, гендерна проблематика, постмодерністська літературна течія, жіночий погляд, літературні твори, ідентичність, соціальна проза, сучасність, жіночі права.

Inna HORYACHOK,

orcid.org/0009-0001-1708-9705

PhD in Pedagogics,

Associate Professor at the Department of Slavic Philology

Khmelnysky National University

(Khmelnyskyi, Ukraine) goria_@ukr.net**Maryna KOVAL,**

orcid.org/0009-0003-9046-3315

Lecturer at the Department of Slavic Philology

Khmelnyskyi National University

(Khmelnyskyi, Ukraine) koval_m_@ukr.net**MODERN POLISH FEMINIST PROSE IN THE SOCIO-CULTURAL CONTEXT**

The article deals with the active development of women's prose and the feminist trend in modern Polish literature at the beginning of the 21st century. The authors point to the uniqueness of the female outlook in literature, which is expressed in the style of writing, thinking and speech, which is deeply individualistic and reflects the subtleties of the female worldview. Feminism is presented as a socio-cultural doctrine aimed at humanizing and solving urgent problems.

Special attention is paid to feminist trends in contemporary Polish literature, which are becoming a key aspect of modern literary studies. Authors of the last decades of the 20th century and the beginning of the 21st century introduce "revolutionary" changes and creative chaos, the goal of which is to rethink patriarchal culture. Writers define their mission as describing the world in a "feminine" way and breaking stereotypes that hinder the understanding of women's existential experience. In literature, feminism is a socio-cultural doctrine aimed at the humanization of humanity, which is based mostly on urgent everyday problems that require solutions.

Gender issues in Polish prose are also highlighted, which become a necessary element of the feminist project, which should cause a rethinking of traditional ideas about the role of women in modern society. Women's literature of the 21st century is defined by a new concept of the female personality, which is divided between the desire to be free and independent and the desire for family and motherhood, causing life crises and destroying femininity.

All this is analyzed in the context of art history, where the female image is considered as a cliché, and feminist prose is highlighted as a socio-cultural and artistic-aesthetic phenomenon. Modern women writers, in particular Sylwia Khutnyk and Justyna Bargelska, are presented as important figures in Polish feminist literature, distinguished by their bright works on gender issues. It is noted that despite the growing interest in feminist prose, there is no single view on its interpretation, which makes the research of this direction relevant.

Key words: *feminism, Polish literature, women's prose, socio-cultural phenomenon, gender issues, postmodern literary trend, female perspective, literary works, identity, social prose, modernity, women's rights.*

Постановка проблеми. Початок XXI століття окреслений активним розвитком жіночої прози та феміністичної тенденції в сучасній польській літературі. Жіноча проза все більше привертає увагу дослідників, адже вона має інший стиль письма, мислення, мовлення – тон жіночого світобачення, яке є глибоко індивідуалістичним за своєю природою. Феномен поняття «фемінізм» визначається щонайменше на двох рівнях, зокрема, це широкий рух за права жінок (феміністичний рух), і також це комплекс соціально-філософських, психологічних, соціологічних, культурологічних теорій, які аналізують статус жінки у соціумі (феміністична теорія). У літературі фемінізм є соціокультурною доктриною, що спрямована на гуманізацію людства, що в основі закладені більшою мірою нагальні буденні проблеми, що вимагають термінового вирішення. Варто зазначити, що сучасні феміністичні тенденції в польській літературі є найхарактернішою рисою новітнього

літературознавства, де не лише поновлення нових творів, а також відбувається ретроспективний підхід до феміністичної та гендерної інтерпретації польської літературної спадщини. Питанням феміністичного пробудження свідомості людства переймалися і переймаються у свої доробках, творчості такі постаті, як Клементина Гофманова, Нарциза Жміховська, Йоанна Хмілевська, Кристина Кофта, Марія Нуровська, Анна Свіршинська, Галина Посвятовська, Пауліни Кучальської, Еліза Ожешкова, Марія Павліковська-Ясножевська, Ольга Токарчук, Сильвія Хутник, Юстина Бергельська та багато інших. Авторки останнього десятиліття XX та початку XXI століть спричиняють своєрідну «революцію», творчий хаос, через який хочуть переосмислити патріархальну культуру. Вони не хочуть засліплювати читачів, хоча іноді мова, провокаційна сміливість і навіть непристойність описів можуть викликати застереження щодо їх художньої цінності чи ціле-

спрямованості. Письменниці хочуть описати світ «по-жіночому», зламати стереотипні уявлення, які заважають нам досягти суті екзистенціального досвіду, «бути жінкою». Вони вписують цей невисловлений або спотворений досвід, старі міфи та символи, інтерпретовані по-різному, у текст культури. Завдяки виникненню фемінізму саме як культурного явища відбулися якісні зміни у сучасному світобаченні, які посприяли виокремленню жіночої прози в постмодерній літературній течії. Польській жіночій прозі початку ХХІ століття притаманна нова концепція жіночої особистості, яка має роздвоєне єство, адже вона бажає бути вільною, незалежною, яке суперечить потягу до родинності і материнства, бути сильною, але водночас і слабкою, – усе це спричиняє життєвий крах, який нищить жіночність. Гендерні проблеми, які порушуються в сучасній польській прозі, є однією з необхідних елементів феміністичного проекту, який має призвести до переосмислення традиційних розумінь про жіночу роль у сучасному соціумі. Жіноча польська література ХХІ століття – це сильна, жорстка та відважна соціальна проза, яка написана жінками і про жінок. Сучасна жіноча проза порушує проблему індивідуального вибору, де персонажі творів мають можливість конструювати своє життя в незалежності чоловічої чи статі, художні конфлікти мають загальнолюдський характер, що відображають самотність сучасної людини у великому світі. В історії мистецтва жіночий образ є чимось на зразок кліше. Сталі образи матерів, дружин, дочок і сестер – це своєрідні конструкти, що відповідають очікуванню патріархальної культури та звичаїв кожної епохи. Феміністична (жіноча) проза – це соціокультурний та художньо-естетичний феномен, створений письменницями, які передають специфічне жіноче світобачення. Феміністичні ідеї виявляються у літературних творах різних жанрів та стилів, але у сучасній польській літературі особливе місце займає жанр роману, який вирізняється не лише увагою до жінки та жіночих проблем, а жіночим поглядом на суспільство і важливі проблеми сучасності. Незважаючи на те, що все більше увагу дослідників привертає феміністична проза, але донині немає єдиного погляду тлумачення сучасної польської феміністичної прози, виявлення її особливостей, проблематики, що і зумовило актуальність нашого дослідження.

Аналіз досліджень. Дослідженням феміністичних ідей у літературних творах різних жанрах та стилях сучасної польської літератури, що порушують жіночі проблеми, їхні погляди на суспільство і важливі проблеми сучасності займалися

польські науковці зокрема П. Гометовська, І. Івасюв, Л. Мажец, П. Чаплінські, І. Філіп'як та інші. Серед праць українських дослідників, особливе місце посідають роботи В. Агеєвої, В. Державнин, Н. Зборовська, Е. Конопенко, О. Корабльова, Г. Рижкова, Л. Таран та інші.

Мета дослідження – проаналізувати і науково обґрунтувати проблематику та особливості сучасної феміністичної польської літератури ХХІ століття.

Виклад основного матеріалу. У сучасному польському літературознавстві жіноча творчість усвідомлюється як літературний феномен, яка має естетичну цілісність. Термін «жіноча література» є досить проблематичним, адже літературна творчість не означає стать та не робить поділу за статеву приналежністю. Із цього випливають феміністичні тенденції, адже причиною неприйняття поняття «жіноча проза» є традиційно закріплена позиція патріархальної культури (Зборовська, 2004: 59).

Останніми роками все більше відбувається активний прихід польських авторок у літературу, що стало досить помітним явищем. Адже мають можливість писати про те, що самі хочуть, без якихось обмежень. Час від часу жіночу літературу ототожнюють із «дамською» прозою, яка несе у собі любовні романи та мелодрами, адже вони адресовані лише жіночій аудиторії. Сучасна жіноча літературна має своє бачення, почерк, голос, стиль, манери подачі, що складають вагому конкуренцію не лише жіночому, а й чоловічому мистецтву. За словами В. Агеєвої, жінки-письменниці гостріше відчують застій в літературному процесі та в духовній атмосфері, як і необхідність її ціннісної переорієнтації. Це все тому, що жінки нерідко бувають сміливіші, радикальніші за чоловіків (Агеєва, 2022: 203). Є. Кононенко стверджує, що вона саме часто натрапляла на різні визначення жіночої прози, які покликані розкривати всі особливості жіночої психіки, її сутності, у таких деталях, які чоловік не в силі зрозуміти (Зборовська, 2005: 57).

У світі точаться дискусії стосовно поділу літератури ще на жіночу. Дослідниця О. Корабльова запропонувала виокремити та вважати жіночу прозу такою, що написана жінкою (Корабльова, 2004: 12). Деякі дослідники заперечують біологічний поділ, і разом із тим й існування як такої жіночого письма. Наприклад, американська дослідниця А. Колодїй, вважає не коректне виділення жіночої літератури. На противагу французька письменниця П. Констан запропонувала жіночу літературну творчість не ототожнювати із понят-

тям жіноча література (Державин, 2005: 131). Український літературний критик Л. Таран вдало сформулювала своєрідність жіночої літератури: «Є проза, написана жінками, і проза, яка артикулює власне-жіночий досвід. Уточню: до першої відношу таку, яка відповідає стереотипам традиційного письма і змальовує світ жінки як такий, що не мислиться поза світом чоловіків, до другої групи – твори, що змальовують самодостатність жінки» (Таран, 2007: 3). На думку польської дослідниці П. Гометовської, поняття «жіноча література» з'являється тоді, коли мова йде саме про літературну критику (Homętowska, 2020). Л. Мажец у дослідженні «Archiwa literatury kobiecej» вказує на те, що для польської літератури поняття «жіноча література» є особливо неоднозначним та викликає різні емоції. Але жіноча література це та, яка написана саме жінками (Marzec, 2011).

Серед сучасної польської жіночої прози можна знайти розгалужену систему жанрових ознак, зокрема соціально-психологічний роман, інтелектуальний, виробничий, химерний із рисами фантастики і міфологізму, роман-хроніку, документальний, комічний, роман-трагіфарс, готичний, пригодницький, квест, роман-мелодрама та цілий ряд малих прозових жанрових форм як повість, новела, оповідання тощо (Рижкова, 2008: 56). Жанрова модель залежить від інтелектуалізму, ідеологізму, психологізму, світогляду кожної авторки, яка може проявляти як феміністичні так і антифеміністичні ідеологеми. Часто письменниці порушують питання про професійну діяльність представниць феміністичного гендеру, життя у великому місті (Рижкова, 2008: 58). Найхарактернішою ознакою польської жіночої прози є жінка-героїня у центрі твору, яка вирішує разом із універсальними екзистенційними проблемами специфічно гендерні питання буття. Жіноча проза часто використовує постмодерністські ознаки, зокрема гра без правил, гротеск та іронію, сприйняття описаної епохи як її кінець існування або безкінечність, ніби час рухається по колу, використання вже раніше зроблених сюжетів, пародіювання, теми створених вже образів тощо. Центральна проблема – це питання взаємин людини (жінки) та суспільства, які є взаємовідчужені один від одного. Польській жіночій прозі кінця ХХ початку ХХІ століть притаманна нова концепція жіночої особистості, яка має роздвоєне ество, адже вона бажає бути вільною, незалежною, яке суперечить потягу до родинності і материнства, бути сильною, але водночас і слабкою, – усе це спричиняє життєвий крах, який нищить жіноч-

ність. Гендерні проблеми, які порушуються в сучасній польській прозі, є однією з необхідних елементів феміністичного проекту, який має призвести до переосмислення традиційних розумінь про жіночу роль у сучасному соціумі. Польська жіноча проза має такі художні особливості: трансформація традиційних гендерних стереотипів (переосмислення ролі жінки, матері, маскулінізація жіночого образу), актуалізація поняття «художній світ жінки», переорієнтація на вищий рівень психологізму (внутрішня боротьба роздвоєного жіночого «Я»), – змістова та формальна трансформація, яка базується на інтелектуально-суб'єктивних та полі дискурсивних імпровізаціях постмодернізму (Iwasiów, 2000: 25).

Новаторством сучасної жіночої прози є тематико-ідейні шукання, які спрямовані на руйнування традиційних стереотипів, мають схильність до умовності, алюзійності, абстрагування, переорієнтація на нові жанрово-стильові системи та новоутворення, змістові і формальні трансформації. У прозі домінує психологічно-динамічний портрет. Письменниці використовують внутрішні переживання та часто показують глибину свідомість на підсвідомість головного героя, який наділений сутністю жіночої природи, особливістю вираження жіночого світобачення. Також особливістю є те, що у жіночих творах побутує зосередження на деталях, які мають свій символічний код (Рижкова, 2008: 57).

Жіноча проза, написана у кінці ХХ століття, практично повністю каталогізована літературознавцями та культурологами, а поява жінки в літературі, передбачена в середині 1990 року, викликала страх появи дискусії про чоловічу та жіночу/хорошу та погану літературу. Серед жіночої польської літератури в кінці ХХ століття з'являється специфічна «literatura menstrualna». У контексті її появи найчастіше читали книжки польських авторів, видані після 1995 року. Цей термін, авторство якого приписують Я. Блонському, швидко підхопили інші критики. І. Філіп'як висловлюється: ««literatura menstrualna» створила вертикальний розрив всередині одного покоління, де чоловіки взяли на себе роль, можливо, не супротивників, але точно коректорів, [...] жіноча література [...] опинилася в темному полі визначень, позначених вагінальним виділенням, темрява і біль у животі, сором і ексгібіціонізм» (Filipiak, 2000: 6). Характеристика цього явища стала відправною точкою для есе І. Філіп'як, яка в 1999 році, описуючи суперечки навколо жіночої прози, намагається розшифрувати механізми, що впливають на формування канону сучасної літе-

ратури. Тому в її тексті є численні цитати з висловлювань К. Дунін, Є. Сосновського, Б. Умінської та Д. Новацького, які коментували творчість жінок, що дебютували в 1990 роках. Початок першого десятиліття XXI століття, на перший погляд, не приносить цікавих, симптоматичних назв, написаних жінками, принаймні якщо дивитися на літературу крізь призму її критичного прочитання істориками літератури. Простежуючи перехресні шляхи літератури, гендеру та влади в Польщі після 1989 року, А. Мрозік у «Трансформації Акушерки», використовуючи засоби феміністичної критики, доводить, що як літературні тексти, так і сам феміністичний дискурс у Польщі в першому десятилітті XXI століття формально є і тематично другорядні (Duda, 2015). За словами П. Чаплінського, літературний мейнстрім між кінцем XX століття і датою публікації «Ефекту пасивності» (2004 рік) наповнений романами, героїні яких відповідають образу «стереотипної, консервативної нормалізації, в якій (дрібнобуржуазна) жінка більше не є носієм інакшості, а депозитарієм повсякденних істин» (Czapliński, 2004: 20). З іншого боку було б вузьке представлення окремих назв Й. Батор, О. Станіславської та О. Токарчук. Проте, на думку П. Чаплінського, вони не класифікуються ні як анонс чогось нового, ні як продовження прозового карнавалу 1990 років, на думку критика, це радше непослідовна спроба вийти з глухого кута чи спроба заснована на втечі у фантазію (Czapliński, 2019). У той час, коли до мейнстріму входять роботи К. Жрохоли, Г. Ковалевської та І. Сової, розвивається феміністична база. Публікуються теоретичні та методологічні праці, а також переклади англійських, французьких та американських авторів і дослідників. Пишуться дискусії, публікуються запізнілі переклади та їх критичні продовження. Проте незначні суперечки про фемінізм і жіночу літературу не вщухають. Хоча якщо дивитися на них із точки зору 2013 року, то їхнє існування не несе жодних змін чи розвитку. Поява жіночих чи феміністичних текстів не приносять нових рішень, а також не вказують на рецепцію попередніх спалахів чи зривів, спричинених публікацією книг, підписаних прізвищами Філіп'як, Жретковська, Батор, Івасюв, Самсон, Токарчук чи Хутнік. Роман О. Токарчук, опублікований у 2006 році, викликав останню гучну та суперечливу дискусію серед рецензентів, що пишуть у вітчизняних журналах. Книга, видана в міжнародній серії «Міфи», чудово вписується в моду на травестування міфів, започатковану феміністками 1970 років. Її основою став посту-

лат нового прочитання історій, які століттями формувалися патріархатом. Подальші переосмислення міфів втратили жіночий елемент. До серії входять «Коротка історія міфу» (2005) К. Армстронг, «Пенелопіада» (2005) М. Етвуд і «Тягар» (2006) Дж. Вінтерсон. «Anna In» базується на шумерському міфі про богиню Інанну, який, на думку автора, є основоположним сюжетом для інших міфів (Czapliński, 2019). О. Токарчук, відновлюючи міф, показує шлях жінки до божественності. Завдяки цьому ми отримали гарний, однотонний «на одному диханні» нарратив – на думку одних, ще одна точка на шляху до пошуку постульованого шедевра, гностичного тлумачення, пов'язаного з категорією кіберпанку, на думку інших, інтелектуальної каші. Використовувала також монтажну форму, у тому числі міф і апокриф, культ божеств і природи. Там жінка також відновлює свою божественність, а матріархат стає основою всієї оповіді. Письменниця, посилаючись на відомі історії, доводить, що матріархат може бути таким же тоталітарним, як і патріархат. Це породжує насильство. Єдиний вихід – це зайнятися собою, стосунками з мамою і думати про майбутнє (Duda, 2015). У першій половині 2003 року П. Чаплінський опублікував текст «Жінки та дух ідентичності», де він не лише оцінив кількість романів, написаних жінками, але й вільно використовував терміни «жіноча проза». Тому не дивували твердження на кшталт: «у 2000–2002 роках із кожних десяти прозових книжок була одна, щонайбільше дві, написані жінками». Більше того, П. Чаплінський, порівнюючи прозові досягнення 2001 року, зміг точно подати шістнадцять імен письменників, які опублікували принаймні один том прози в тому конкретному сезоні, і, подаючи цей набір імен, де не турбуватися про їх відмінності (звідси Ю. Гартвіг чи Е. Курилюк поруч із К. Грохолою чи Г. Ковалевською). У світі, де панує чоловіче письмо, жіноча стаття автора мала виняткове значення (Duda, 2015). Жіноче самовираження було швидко розблоковано ринковим рухом, що перевершив найсміливіші очікування прихильниць і ентузіастів «жіночого питання» в літературі. Романів жіночих польських авторів написано сотні (на рік), а серед них К. Міхалак, опублікувавши шість романів у 2013 році, яка «зробила» майже третину «норми» 2001 року. П. Чаплінський писав, що ця пропорція викликає занепокоєння («у вдаль рік – один до п'яти, у неврожайний – один до десяти») (Duda, 2015). Оскільки сучасні жіночі романи – це гігантська колекція різноманітних оповідань, відносно легко виділити з цієї

колекції ті, які уникають жанрових стереотипів. І тут варто повернутися до тексту П. Чаплінського «Жінки та дух ідентичності», в якому познанський критик сформулював діагноз, згідно з яким близько 2002 року відбулася маркетизація й водночас пацифікація літературного фемінізму. Це все тому – як каже з ним полеміст К. Щука – «романи, написані жінками для жінок» характеризували «як нудні, міщанські та підпорядковані принципам малої стабілізації». «Ця теза, – зазначає К. Щука, – можливо, була тоді правильною, але сьогодні потребує глибокого перегляду. Сама К. Грохола неочікувано опублікувала «Помах крил», у якому йдеться не про наступні любовні екстази, а яскраво й добре порушується питання про домашнє насильство та побиття дружини. У тому ж дусі Б. Дарська підтверджує роман К. Грохоли 2008 року, навіть стверджуючи, що «автор «Помаху крил» відійшов від поп-конвенції, запропонувавши добре продуманий і вишуканий роман» (Szczuka, 2008). Деякі популярні жіночі романи містять елементи гротеску та іронії, а також незначні металітературні сигнали. Ці висновки дозволяють сформулювати ствердне тлумачення і навіть тезу про подвійне читацьке звернення. М. Дуда інтерпретував писання згаданої Г. Самсон, написавши у висновку, що цей твір є «доброю відповіддю на вимоги пошуку феміністичного пастишу, сатири, нової мови чи самоіронічного нарративу». Критик, мабуть, не дарма припустив, що умовність популярного жіночого роману вичерпана, тому надзвичайно цінними видаються всі спроби постмодерної трансформації як літературних текстів, так і свідомості реципієнтів – щоб нарешті зрозуміти, що можете отримати неочевидну радість від цієї гри, ознаменованої пенальті (Duda, 2015). Серед найпопулярнішого та найсильнішого слова у польській літературі варто виокремити С. Хутнік. Авторка романів і оповідань, феміністка, міський гід Варшавою, громадська активістка. Творчість С. Хутнік поєднує інтелектуалізм, легке хуліганство і глибокий соціальний аналіз. Найпопулярніший роман «Пацанки» («Swaniary», 2012 рік) – перший у польській літературі текст «войовничого фемінізму» (Kozioł, 2011). Ю. Баргельська – сучасна польська поетка та романістка, авторка восьми поетичних збірок і чотирьох книжок художньої прози. Прозовий дебютний роман «Обсолетки» («Obsoletki», 2010 рік), який збурило багато емоцій, хоч за темпераментністю стилю він далеко відстає, скажімо, від «Пацанок» С. Хутнік. Назва роману походить від латинського медичного терміну «gravid obsoleta» – завмерла

вагітність. Роман порушує проблему про жінок, чия дитина померла ще в лоні (Bargielska, 2010). Р. Франчак у книжці «Серце» («Serce», 2016 рік) буде сюжетну лінію дещо несподівано, яка розвивається в трикутнику трьох жінок, зокрема двох швейцарок – літньої матері та її доньки – і їхньої польської домашньої служниці, яка поступово стає членом цієї неповної, скаліченої родини (Franczak, 2016). У менш спокійнішому варіанті польської прози, написаної жінками і здебільшого про жінок, є ще цікаві позиції, про які варто згадати, зокрема «Аліційка» («Alicyjka», 2014 рік) Л. Герметц, «Серце» («Serce», 2016 рік) Р. Франчак та «Гугули» («Guguly», 2014 рік) В. Гжегожевської. «Аліційка» Л. Герметц – суміш прозових оповідних фрагментів із оперою та античною. Найпоширенішою темою виступає проблема стосунків героїні-оповідачки з матір'ю у різних формах із жорстокістю, непіддатливістю, колючого матеріалу, які є непростими, подеколи токсичними. Жіноча (феміністична) польська література ХХІ століття – це сильна, жорстка та відважна соціальна проза, яка написана жінками і про жінок. Це не літературний маргінес. Письменниці щороку здобувають важливі нагороди, все частіше бувають на телебаченні і журнальних обкладинках, про них дискутують, а часом сваряться. Своєю творчістю вони привертають увагу тих, хто шукає в літературі актуальні, дискусійні теми, і тих, хто цінує пружне, яскраве письмо.

Висновки. У нашому розумінні, феміністична література – це жіноча література, яка походять від жінок (хоча не завжди) і стосуються жінок (але не тільки), торкаючись їх сутності, місця у світі та сфери почуттів – що не зводить до шаблонних путівників про здоров'я та красу. Сучасна польська жіноча проза має розгалужену систему жанрових ознак та цілий ряд малих прозових жанрових форм. Найхарактернішою ознакою польської жіночої прози є жінка-героїня у центрі твору, яка вирішує разом із універсальними екзистенційними проблемами специфічно гендерні питання буття. Жіноча проза часто використовує постмодерністські ознаки. Центральна проблема – це питання взаємин людини (жінки) та суспільства, які є взаємовідчужені один від одного. Жіноча польська література ХХІ століття – це сильна, жорстка та відважна соціальна проза, яка написана жінками і про жінок, порушує проблему індивідуального вибору, де персонажі творів мають можливість конструювати своє життя в незалежності чоловічої чи статі, художні конфлікти мають загальнолюдський характер, що відображають самотність сучасної людини у великому світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агеева В. Жінка-авторка як інопланетянка. Київ : Факт, 2002. 208 с.
2. Державин В. Література і літературознавство. Вибрані теоретичні та літературно-критичні праці. Івано-Франківськ, 2005. 492 с.
3. Зборовська Н. Жіноче письмо на порубіжжі віків (Лєся Українка, Оксана Забужко). *Слово і час*. 2004. № 2. С. 32–39.
4. Зборовська Н. Феміністичний триптих Євгенії Кононенко в контексті загальноукраїнської проблематики. *Слово і час*. 2005. № 6. С. 57–68.
5. Корабльова О. Художні версії самотності у сучасній жіночій прозі: автореф. дис. ... канд. філолог. наук. 10.01.01. : Київ, 2004. 19 с.
6. Рижкова Г. Новітня «жіноча проза»: жанрові ознаки. *Дивослово*. 2008. № 3. С. 56–58.
7. Таран Л. Жіноча роль: монографія. Київ: Основи, 2007. 128 с.
8. Bargielska J. *Obsoletki*. Wolowiec: Czarne, 2010, 90 s.
9. Czapliński P. Anna In w grobowcach świata: nowa książka Olgi Tokarczuk. *Żazeta Wyborcza*. 2019. URL: <http://www.gazetawyborcza.pl> (дата звернення 05.08.2023).
10. Czapliński P. Kobiety i duch tożsamości. Efekt bierności. *Literatura w czasie normalnym*. Kraków, 2004. S. 20–80.
11. Duda M. Powieść kobieca u progu XXI wieku. 2015. URL: https://www.academia.edu/17638737/Powie%C5%9B%C4%87_kobieca_u_progu_XXI_wieku_w_Polskie_pisarstwo_kobiet_w_wieku_XX_procesy_i_gatunki_sytuacje_i_tematy_pod_red._Ewy_Kraskowskiej_i_Bogumi%C5%82y_Kanie_wskiej_Pozna%C5%84_2015_s._111-132 (дата звернення 25.07.2023).
12. Filipiak I. *Literatura menstrualna*. Ośka, 2000. S. 6.
13. Franczak R. *Serce*. Marginesy, 2016. 304 s.
14. Homętowska P. *Literatura kobieca*. 2020. URL: <https://www.biuroliterackie.pl/biblioteka/debaty/nie-ma-parytetow-ale-jestliteratura-kobieca-jest-wojna-a-nie-ma-poetow/> (дата звернення 05.07.2023).
15. Iwasiów I. *O literaturze feministycznej w Polsce*. Frankfurt: Plus–Minus, 2000. S. 23–159.
16. Kozioł P. *Tworca Sylwia Chutnik*. 2011. URL: <https://culture.pl/pl/tworca/sylwia-chutnik> (дата звернення 29.08.2023).
17. Marzec L. *Archiwa literatury kobiecej*. 2011. URL: https://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.ojs-doi10_14746_pspsl_2011_18_14/c/2315-2303.pdf (дата звернення 05.07.2023).
18. Mroziak A. *Akuszerki transformacji. Kobiety, literatura i władza w Polsce po 1989 roku*. Warszawa: Wydawnictwo IBL PAN, 2013. 438 s.
19. Szczuka K. *Rewolucja jest kobietą*. 2008. URL: <http://www.polityka.pl/kultura/276030,1,rewolucja-jest-kobieta.read> (дата звернення 25.07.2023).

REFERENCES

1. Aheieva V. (2002). Zhinka-avtorka yak inoplanetianka. [A female author as an alien]. Kyiv: Fakt. 208. [in Ukrainian]
2. Derzhavyn V. (2005). *Literatura i literaturознаvstvo. Vybrani teoretychni ta literaturno-krytychni pratsi*. [Literature and literary studies. Selected theoretical and literary-critical works]. Ivano-Frankivsk. 492. [in Ukrainian]
3. Zborovska N. (2004). Zhinoche pysmo na porubizhzhii vikiv (Lesia Ukrainka, Oksana Zabuzhko). [Women's writing at the turn of the century (Lesya Ukrainka, Oksana Zabuzhko)]. *Slovo i chas – Word and time*. № 2. 32–39. [in Ukrainian]
4. Zborovska N. (2005). Feministychni tryptykh Yevhenii Kononenko v konteksti zahalnoukrainskoi problematyky. [Yevgenia Kononenko's feminist triptych in the context of all-Ukrainian issues]. *Slovo i chas – Word and time*. № 6. 57–68. [in Ukrainian]
5. Korablova O. (2004). *Khudozhni versii samotnosti u suchasni zhinochii prozi*. [Artistic versions of loneliness in modern women's prose]. Kyiv. 19. [in Ukrainian]
6. Ryzhkova H. (2008). *Novitnia «zhinocha proza»: zhanrovi oznaky*. [The latest «women's prose»: genre features]. *Dyvoslovo – Miracle*. № 3. 56–58. [in Ukrainian]
7. Taran L. (2007). *Zhinocha rol: monohrafiia*. [Women's role: a monograph]. Kyiv: Osnovy. 128. [in Ukrainian]
8. Bargielska J. (2010). *Obsoletki*. [Obsoletki]. Wolowiec: Czarne. 90. [in Polish]
9. Czapliński P. (2019). *Anna In w grobowcach świata: nowa książka Olgi Tokarczuk*. [Anna In in the Tombs of the World: a new book by Olga Tokarczuk]. *Żazeta Wyborcza*. 2019. URL: <http://www.gazetawyborcza.pl> [in Polish]
10. Czapliński P. (2004). *Kobiety i duch tożsamości. Efekt bierności. Literatura w czasie normalnym*. [Women and the spirit of identity. The effect of passivity. Literature in normal time]. Kraków. 20–80. [in Polish]
11. Duda M. (2015). *Powieść kobieca u progu XXI wieku*. [Women's fiction at the threshold of the 21st century]. URL: https://www.academia.edu/17638737/Powie%C5%9B%C4%87_kobieca_u_progu_XXI_wieku_w_Polskie_pisarstwo_kobiet_w_wieku_XX_procesy_i_gatunki_sytuacje_i_tematy_pod_red._Ewy_Kraskowskiej_i_Bogumi%C5%82y_Kanie_wskiej_Pozna%C5%84_2015_s._111-132. [in Polish]
12. Filipiak I. (2000). *Literatura menstrualna*. [Monstrous literature]. Ośka. 6. [in Polish]
13. Franczak R. (2016). *Serce*. [Heart]. Marginesy. 304. [in Polish]
14. Homętowska P. (2024). *Literatura kobieca*. [Women's literature]. URL: <https://www.biuroliterackie.pl/biblioteka/debaty/nie-ma-parytetow-ale-jestliteratura-kobieca-jest-wojna-a-nie-ma-poetow/>. [in Polish]
15. Iwasiów I. (2000). *O literaturze feministycznej w Polsce*. [On feminist literature in Poland]. Frankfurt: Plus–Minus. 23–159. [in Polish]

16. Koziół P. (2011). Tworca Sylwia Chutnik. [Creator: Sylwia Chutnik]. URL: <https://culture.pl/pl/tworca/sylwia-chutnik>. [in Polish]
17. Marzec L. (2011). Archiwa literatury kobiecej. [Archives of women's literature]. URL: https://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.ojs-doi10_14746_pspsl_2011_18_14/c/2315-2303.pdf. [in Polish]
18. Mroziak A. (2013). Akuszerki transformacji. Kobiety, literatura i władza w Polsce po 1989 roku. [Midwives of transformation. Women, literature and power in Poland after 1989]. Warszawa: Wydawnictwo IBL PAN. 438. [in Polish]
19. Szczuka K. (2008). Rewolucja jest kobietą. [The revolution is a woman]. URL: <http://www.polityka.pl/kultura/276030,1,rewolucja-jest-kobieta.read> [in Polish]